Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
juhani.sand@pirha.fi
pirha.fi

Lausunto
17.10.2025

Lausuntopyyntö: HE99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaosto pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoa.

Teema: erityisryhmien asuntojen rakentamisen ja korjaamisen tuki sekä erityisryhmien tarpeet.

Esityksessä on tunnistettavissa myös myönteisiä elementtejä, mutta kokonaisuus herättää huolta erityisryhmien asumisen pitkäjänteisestä turvaamisesta alueellisesti ja rakenteellisesti.

Tausta

Talousarvioesityksessä erityisryhmien asumisen tukemiseen varatut määrärahat ovat pienentyneet huomattavasti ja nyt valmistuneessa talousarvioissa vuodelle 2026 esitetään 15 milj.€ investointiavustusta, 6,9 milj. € korjausavustuksia sekä 1 135 milj. € korkotukilainan takausta. Nämä edellä esitetyt summat jäävät selvästi jälkeen todellisesta asumisen tuen tarpeesta niin valtakunnallisesti kuin Pirkanmaallakin. Tämä muutos aiheuttaa merkittävän riskin erityisryhmien asumisen rahoituksen jatkuvuudelle sekä erityisryhmien asumisen palveluiden verkoston tarvelähtöiselle kehitykselle tulevaisuudessa.

Lausunto

Pirkanmaan alueen väestöpohjan arvioidaan olevan 2025 vuoden lopussa noin 551 000 asukasta ja vuoteen 2040 mentäessä väestön kasvun ennustetaan nousevan aina 637 000 asukkaaseen. Tämä kasvu korreloi suoraan asumisen tarpeeseen alueella.

Kohtuuhintainen asuntotuotanto on tärkeä osa erityisryhmien asumisen kokonaisuutta Pirkanmaalla. Pirkanmaan hyvinvointialueella on lakisääteinen velvollisuus tuottaa

erityisryhmien asumisen palvelut erityisryhmille, joihin kuuluvat ikääntyvät, vammaiset, mielenterveys- ja päihdekuntoutujat sekä lasten, nuorten ja perheiden asumisen palvelut.

Näiden kohderyhmien tarvelähtöisten tavoitteiden ja nousseen kapasiteettitarpeen saavuttamiseksi Pirkanmaan alueella on arvioitu olevan 62 uudishankkeen rakennuttamisen tarve vuoteen 2035 mentäessä, jotta erityisryhmien asumisen kasvavaan asuntotarpeen kysyntään voidaan vastata. Karkea investointien arvo ennustetaan olevan vähintään noin 254 milj. €. Alueen asuntotuotannon rahoituksen määrällinen riittävyys, jatkuvuus ja ennakoitavuus ovat välttämättömiä, jonka vuoksi rahoituspohjaa tulisi parantaa, jotta edellä kuvattu lakisääteinen järjestämisvastuu voidaan alueella toteuttaa ja palveluiden verkoston kestävä kehitys taata.

Asuntorakentamisen prosessi on pitkä ja siinä olevien hankkeiden rahoittamista tulisi tarkastella systemaattisesti yli hallituskausien. Jos näin ei ole, pahimmillaan tämä voi aiheuttaa kuplan, jossa kysyntä erityisryhmien asumiselle kasvaa, koska uutta kohtuuhintaista asuntotuotantoa ei synny markkinaehtoisesti. Ilman tuettua rakentamista asumiskustannukset nousevat suurimmalle osalle erityisryhmiin kuuluvista asukkaista liian korkeiksi ja aiheuttavat heille taloudellisia haasteita. Lisäksi on nyt jo todettu, että näissä tapauksissa Pirkanmaan hyvinvointialue joutuu kompensoimaan asukkaiden ylisuuria vuokria alentamalla asiakasmaksuja merkittävästi. Tämä ei toimintamallina ole kestävä eikä myöskään hyväksyttävä ratkaisu, koska se tulee haastamaan hyvinvointialueen taloudellista kestävyyttä tulevaisuudessa.

Lisäksi vuosina 2024–2025 toteutetut sosiaaliturvamuutokset ovat kohdistuneet korostetusti ikääntyviin ja pienituloisiin. Heidän tarpeitaan vastaavia edullisia kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja on nykyisessä markkinatilanteessa vaikea löytää. Ilmiö voi pahentuessaan aiheuttaa alueelle muita sosiaalisia ongelmia kuten asukkaiden maksuhäiriöitä, häätöjä ja lopulta jopa asunnottomuutta. Tämä kehitys haastaa osaltaan Pirkanmaan hyvinvointialueen muita lakisääteisiä sosiaalipalvelujen palvelurakenteita lisääntyvällä asiakaskunnalla.

Oikeus asuntoon on turvattu myös perustuslaissa, Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa sekä YK:n kansainvälisessä yleissopimuksessa. Samanaikaisesti asuntokysymykselle on annettu uudenlaista painoarvoa Euroopan Unionin agendalla, johtuen muun muassa monia Euroopan maita ja kaupunkeja koettelevasta kohtuuhintaisen asumisen kriisistä. Suomea on pidetty tässä keskustelussa esimerkkimaana, koska meillä on tehty pitkäjänteistä ja tuloksellista asuntopolitiikkaa ja asuntokysymystä on pyritty ratkaisemaan valtion, kuntien ja yksityisten

toimijoiden yhteistyönä. Tätä vasten asuntorahaston lakkauttaminen ja budjetäärinen leikkaus valtion talousarvioissa näyttäytyy suurena periaatteellisena muutoksena, jolla murennetaan pohjaa toimivalta järjestelmältä, joka on osaltaan toiminut ratkaisuna kasvavien alueiden asuntopoliittisiin ongelmiin kuten vuokratason nousuun, asunnottomuuden sekä segregaation torjuntaan.

Edellä esitettyjen näkökulmien puitteissa Pirkanmaan hyvinvointialue esittää, että erityisryhmien asumisen tukemiseen kohdennettuja määrärahoja tulee korottaa ja kohdentaa tarvelähtöisesti eri hyvinvointialueille suhteutettuna palvelutarpeeseen sekä väestöpohjaan.

Yhteenveto

Epävarma ja lyhytjänteinen rahoitusympäristö vaikeuttaa erityisryhmille, kuten vammaisille, ikääntyneille ja mielenterveys- ja päihdekuntoutuville soveltuvien asuntohankkeiden suunnittelua ja käynnistämistä. Tämä heikentää merkittävästi mahdollisuuksia toteuttaa pitkäjänteisesti erityisryhmille soveltuvaa kohtuuhintaista asumista ja toimeenpanna alueen palveluiden verkoston suunnitelmia.

Erityisryhmien investointiavustusten tason lasku ja samanaikaiset asumistuen leikkaukset uhkaavat lisätä asumisen ongelmia suomalaisessa yhteiskunnassa. Asumisen eriarvoisuuden vähentäminen edellyttää selkeää poliittista sitoutumista ja vahvempaa taloudellista tukea.

Hyvinvointialueet ovat useaan otteeseen esittäneet investointien ohjaukseen ja lainanottovaltuuslaskentaan parannuksia nykyisen järjestelmän sijaan. Talousarvioesitys ei valitettavasti vieläkään osoita merkittäviä muutoksia näihin prosesseihin, jotka vaikeuttavat merkittävästi myös hyvinvointialueiden itsehallinnollista asemaa.

Pirkanmaan hyvinvointialue katsoo, että valtion vuoden 2026 talousarvioesitys ei riittävästi turvaa erityisryhmien asumisen edellytyksiä alueellisesti eikä rakenteellisesti. Esitys edellyttää merkittäviä täydennyksiä ja tarkennuksia sekä määrärahojen lisäämistä, jotta perustuslain mukainen huolenpito ja asumisen oikeus toteutuu erityisryhmien osalta tulevaisuudessa.

Valmistelijat:

integraatiojohtaja, vs. strategiajohtaja Tuukka Salkoaho

Strategia / suunnittelupäällikkö Mari Vuorinen